

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету
міжнародних економічних
відносин та туристичного
бізнесу

Тетяна Іванівна ІВНИЧЕНКО

“30 вересня 2023 р.”

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОРГАНІЗАЦІЯ БОРотьБИ З МИТНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

галузь знань: **29 – міжнародні відносини**

спеціальність: **292 – міжнародні економічні відносини**

освітня програма: **міжнародна логістика і митна справа**

вид дисципліни: **вибіркова**

факультет: **міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

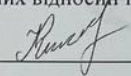
“29” серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ **Ревякін Георгій Володимирович,**
к.е.н, доцент кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

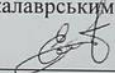
Протокол від “28” серпня 2023 року №1

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

 Надія КАЗАКОВА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми “Міжнародна логістика і митна справа”

Гарант освітньо-професійної програми “Міжнародна логістика і митна справа” за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

 Олена ХАНОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією
Факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол від “29” серпня 2023 року №1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

 Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Організація боротьби з митними порушеннями” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів (перший рівень вищої освіти) спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини” освітньої програми “Міжнародна логістика і митна справа”

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою викладання** навчальної дисципліни "Організація боротьби з митними порушеннями» є опанування студентами основних понять інституту адміністративної відповідальності, вивчення методів та принципів провадження у справах про порушення митного законодавства, заходів адміністративного примусу, що застосовуються митними органами, процесуального статусу учасників провадження у справах про порушення митних правил.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни “Організація боротьби з митними порушеннями” є:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність навчатися та бути сучасно навченим.

ЗК4. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземними мовами.

ЗК7. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК9. Уміння бути критичним та самокритичним.

ЗК10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК11. Здатність працювати в команді.

ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- формування наступних фахових компетентностей:

ФК1. Здатність виокремлювати характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних/дезінтеграційних процесів, у тому числі євроатлантичної інтеграції.

ФК2. Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.

ФК6. Здатність аналізувати міжнародні ринки товарів і послуг, інструменти та принципи регулювання міжнародної торгівлі.

ФК9. Здатність до діагностики стану досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ФК12. Здатність використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних економічних відносин.

ФК13. Здатність проводити оцінку та аналіз безпекової компоненти у міжнародних економічних відносинах.

ФК14. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

ФК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

ФК17. Здатність розробки програм щодо участі України в міжнародно-правовому співробітництві та регулювання митної справи в рамках інтеграційних об'єднань світу з точки зору перетину кордонів на налагодження логістичного середовища всесвіту.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	-
Семестр	
5-й	-
Лекції	
32	-
Практичні, семінарські заняття	
32	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
46	-
в т.ч. Індивідуальні завдання (контрольна робота)	
-	-

1.6. Заплановані програмні результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

ПРН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, у тому числі в сфері міжнародної логістики та митної справи, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

ПРН2. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземними мовами усно і письмово, фахово використовувати економічну термінологію.

ПРН3. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення.

ПРН5. Володіти навичками самоаналізу (самоконтролю), бути зрозумілим для представників інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності, мультикультурності, толерантності та поваги до них.

ПРН6. Планувати, організовувати, мотивувати, оцінювати та підвищувати результативність колективної праці, здійснювати дослідження в групі під керівництвом лідера, з урахуванням вимог та особливостей сьогодення в умовах обмеженості часу.

ПРН7. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН9. Розуміти і вміти застосовувати, відповідно до інших вимог освітньої програми, сучасні теорії та методи розв'язання спеціалізованих складних задач і практичних проблем у сфері міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталу, міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, мобільності людських ресурсів, міжнародного трансферу технологій у міжнародної логістики та митної справи.

ПРН13. Підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження стану та перспектив розвитку окремих сегментів міжнародних ринків товарів і послуг з використанням сучасних знань про методи, форми й інструменти регулювання міжнародної торгівлі.

ПРН16. Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства, у тому числі, міжнародної логістики та митної справи, у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

ПРН17. Визначати причини, типи та характер міжнародних конфліктів і суперечок, обґрунтовувати і застосовувати економічні, юридичні та дипломатичні методи і засоби їх вирішення на міжнародному рівні, відстоюючи національні інтереси України.

ПРН19. Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин, у тому числі, міжнародної логістики та митної справи.

ПРН20. Відстоювати національні інтереси України з урахуванням безпекової компоненти міжнародних економічних відносин, у тому числі в сфері міжнародної логістики та митної справи.

ПРН23. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя з метою підтримки професійної компетентності на високому рівні.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Загальні засади митної справи

Тема 1. Введення до митної справи

Ця тема вводить студентів у складний світ митної справи, розглядаючи її важливість як стратегічної галузі для країни. Студенти розкривають історичні коріння та еволюцію митної системи, а також дізнаються про роль митної служби у забезпеченні безпеки національних кордонів, а також у збалансованому регулюванні зовнішньої торгівлі та стимулюванні економічного зростання.

Тема 2. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Студенти глибоко вивчають нетарифні інструменти, які використовуються для регулювання міжнародної торгівлі. Вони аналізують різні види бар'єрів, включаючи квоти, санітарні та фітосанітарні стандарти, а також обмеження щодо валютних операцій. Студенти досліджують, як ці інструменти впливають на підприємства, зовнішню торгівлю та національну економіку в цілому.

Тема 3. Митні режими

Тема охоплює різноманітні митні режими, доступні для підприємств в Україні, і докладно розглядає їх призначення та вимоги. Студенти досліджують специфіку застосування кожного режиму, включаючи митні зони, режими активного ведення та спеціальні економічні зони. Вони також вивчають, як ці режими сприяють розвитку іноземних інвестицій та стимулюють експорт.

Тема 4. Митна вартість товарів

Студенти освоюють процес визначення митної вартості товарів в найбільш докладний спосіб. Вони досліджують складові цієї вартості, включаючи ціну продажу, витрати на транспортування, страхування та інші додаткові витрати. Студенти розуміють важливість точного обчислення митної вартості для коректного розрахунку митних обов'язків та забезпечення справедливого обміну товарами на міжнародному ринку.

Тема 5. Митне оформлення та декларування

Студенти детально вивчають процедури та документи, які супроводжують митне оформлення товарів при їх переміщенні через кордон. Вони розуміють, як правильно заповнювати митні декларації, документи про походження товарів та інші необхідні форми. Також аналізуються різні види митних процедур, включаючи імпорт та експорт.

РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти митної справи

Тема 6. Митні платежі

Студенти глибоко розуміють систему митних платежів та їхніх обов'язків під час міжнародної торгівлі. Вони вивчають розрахунок мита, акцизного податку, ПДВ та інших податків, які можуть застосовуватися при митному оформленні товарів. Студенти також аналізують важливість вчасного сплати митних платежів для уникнення штрафів та інших санкцій.

Тема 7. Митне оподаткування

Тема детально розглядає податкові аспекти, пов'язані з митною справою, включаючи різні податкові ставки та звільнення, що застосовуються до товарів, що переміщуються через кордон. Студенти вивчають систему оподаткування митного обов'язку та правила застосування податків при митному оформленні.

Тема 8. Митний контроль

Під час вивчення цієї теми студенти детально розглядають методи та процедури митного контролю, які використовуються для забезпечення дотримання митних правил та обмежень. Вони аналізують процес митного огляду та інспекції товарів, а також роль технологій та інновацій у підвищенні ефективності контролю та забезпеченні безпеки національного простору.

Тема 9. Митні правопорушення

Студенти розглядають різні види митних правопорушень та їхні наслідки, які можуть бути серйозними для підприємств та фізичних осіб. Вони вивчають процедури розслідування та санкцій, які можуть застосовуватися до порушників митних правил. Студенти також аналізують заходи профілактики та уникнення митних правопорушень.

Тема 10. Митна експертиза

Тема детально розглядає методи та процедури митної експертизи, яка використовується для визначення якості та характеристик товарів при митному оформленні. Студенти ознайомлюються з важливістю митних експертиз для забезпечення відповідності товарів стандартам та вимогам та вивчають роль спеціалізованих лабораторій та експертів у цьому процесі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва розділів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
РОЗДІЛ 1. Загальні засади митної справи				
Тема 1. Введення до митної справи	16	4	4	5
Тема 2. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	11	3	3	5
Тема 3. Митні режими	11	3	3	5
Тема 4. Митна вартість товарів	11	3	3	5
Тема 5. Митне оформлення та декларування	11	3	3	5
Разом за розділом 1	57	16	16	25
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти митної справи				
Тема 6. Митні платежі	11	3	3	5
Тема 7. Митне оподаткування	11	3	3	5
Тема 8. Митний контроль	11	3	3	5
Тема 9. Митні правопорушення	16	4	4	5
Тема 10. Митна експертиза	11	3	3	5
Контрольна робота	6	0	0	6
Разом за розділом 2	63	16	16	31
УСЬОГО ГОДИН	120	32	32	56

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми
1	Практичне заняття з вивчення основ митного законодавства та міжнародних договорів.	2
2	Аналіз та обговорення основних принципів митного права у практичних сценаріях.	2
3	Розгляд практичних ситуацій щодо класифікації товарів у системі Гармонізованого системи (ГС) та кодування згідно з Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності України (ТН ЗЕД).	2

4	Підготовка митних декларацій та відповідних документів для митного оформлення товарів.	2
5	Визначення митної вартості товарів та розрахунок митних платежів.	2
6	Практичні аспекти відповідності документів та процедур при митному оформленні товарів.	2
7	Вивчення процедур митного контролю, включаючи фізичний і документальний контроль.	2
8	Роль митних брокерів та співробітництво з ними під час митного оформлення.	2
9	Практичні засоби антидемпінгового регулювання та обмеження субсидій.	2
10	Підготовка до митного аудиту та перевірки діяльності підприємств з точки зору митного права.	2
11	Роль митних експертів у вирішенні складних ситуацій та спорів.	2
12	Аналіз практичних сценаріїв переміщення товарів через митний кордон та підготовка необхідних документів.	2
13	Вивчення процедур та правил відповідності митних правил та відповідальності за їх порушення.	6
14	Практичні аспекти митної експертизи та її роль у вирішенні митних питань.	2
РАЗОМ		32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин для денної форми
1	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Введення до митної справи”	5
2	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності”	5
3	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митні режими”	5
4	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митна вартість товарів”	5
5	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митне оформлення та декларування”	5

6	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митні платежі”	5
7	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митне оподаткування”	5
8	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митний контроль”	5
9	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митні правопорушення”	5
10	Опрацювання навчального матеріалу, додаткової рекомендованої літератури з теми “Митна експертиза”	5
11	Контрольна робота з виявлення та класифікації митних правопорушень	6
РАЗОМ		56

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання студентів передбачає розкриття змісту та класифікацію окремих митних правопорушень на основі матеріалів лекційних та практичних занять. Студентом має бути проведена наступна робота:

1. **Дослідження конкретного митного правопорушення:** Студент має обрати один вид митного правопорушення, який був розглянутий на лекціях, і детально дослідити його сутність, причини виникнення, наслідки та способи боротьби з ним. Може також розглянути приклади реальних ситуацій, пов'язаних з цим правопорушенням.

2. **Порівняння різних видів митних правопорушень:** Студент може порівняти декілька різних видів митних правопорушень, зазначаючи їхні спільні риси та відмінності. Це може включати порівняння їх впливу на економіку, суспільство та міжнародні відносини.

3. **Аналіз реальних випадків митних правопорушень:** Студент може вивчити конкретні випадки митних правопорушень, які трапилися в реальному житті, і проаналізувати їхні причини, наслідки та способи їх уникнення в майбутньому.

4. **Розробка стратегій боротьби з митними правопорушеннями:** Студент може розробити стратегії та рекомендації щодо запобігання та боротьби з різними видами митних правопорушень. Це може включати в себе законодавчі пропозиції, політичні заходи та інші ініціативи для підвищення ефективності боротьби з цими явищами.

5. **Систематизація та узагальнення інформації з лекцій та практичних занять:** Студент може систематизувати отримані знання з лекцій та практичних

занять, підкріплюючи їх прикладами та викладаючи у логічній послідовності. Це може бути у вигляді наочних таблиць, схем або інших графічних зображень.

Ці завдання спрямовані на розвиток аналітичних навичок студентів та їх здатності застосовувати теоретичні знання на практиці у сфері боротьби з митними правопорушеннями.

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; презентації; кейс-метод.

Проблемні лекції направлені на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного обмірковування. Студенти здійснюють коментарі самостійно або за участю викладача.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або лабораторні заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування. Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5-6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу.

Презентації - виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Кейс-метод - метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни “Організація боротьби з митними порушеннями” застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань

на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення поточної оцінки і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових розділів (проміжний контроль) – на практичних та семінарських підсумкових заняттях.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- розв'язування задач;
- виконання творчих завдань.

Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточними контролем дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння курсу здійснюється по його завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни “Організація боротьби з митними порушеннями”.

Набрана кількість рейтингових балів студентом служить основою для оцінки за національною шкалою. За результатами поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок, а також балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену в 5 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40 (для студентів денної форми навчання).

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість проведення підсумкового семестрового контролю дистанційно.

9. Схема нарахування балів для денної форми навчання

Структура та складові підсумкових оцінок з дисципліни (денна форма навчання):

- Поточний контроль 1 – 30 бал.
- Поточний контроль 2 – 30 бал.
- Підсумковий контроль (екзамен) – 40 балів.

Максимальні значення оцінювання діяльності студента при вивченні навчальної дисципліни (денна форма навчання) екзамен (6 семестр)

Поточне тестування та самостійна робота					Поточне тестування та самостійна робота					Контрольна робота	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума
Розділ 1					Розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
25 (мінімум 10)					25 (мінімум 10)					10	40	100

T1, T2 ... T10 – теми розділів

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав не менше 30 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

10.1. Основна література

1. Експертизи в судовій практиці : наук.-практ. Посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. - 2-ге вид., перероб. і допов. . – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 400 с.
2. Годяк А. І. , Ілюшик О. М. , Павлович-Сенета Я. П., Митне право України: навчальний посібник, – Львів: СПОЛОМ, 2017. – 308 с.

3. Митна справа: підручник / за ред. А.І. Крисоватого. – Тернопіль: ВПЦ “Екон. Думка ТНЕУ”, 2014. – 540 с.

4. Осипенко Н. І., Писаренко Т. П., Основи експертизи товарів в митній справі: навч. Посіб. для студ. спец. 6.03051002 ден. та заоч. форм навчання / Н. І. Осипенко, Т. П. Писаренко. – Донецьк: © Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2012. – 200 с.

5. Ченцова В. В., Приймаченка Д. В. Митне право України: навчальний посібник, – Дніпропетровськ: АМСУ, 2014. – 328 с.

10.2. Допоміжна література

1. Довгаль, О., Довгаль, Г., & Коваленко, Р. (2021). Аналіз впливу заходів нетарифного регулювання на показники міжнародної торгівлі: методичний аспект. Економіка та суспільство. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-43>.

2. Довгаль О. А. (2021). Диспропорції в розвитку глобальної торговельної системи: причини та наслідки. Бізнес Інформ. №6. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-13-20>

3. Dovgal O., Dovgal G., Serdiuk H. Regional Trade Agreements in the Modern Multilateral Trading System: Advantages and Disadvantages. Moderní aspekty vědy: XVI. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. S. 440-452. <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/monography-16.pdf>

4. Dovgal, E., & Dovgal, G. (2020). General concept and components of fair trade: theory and international practice. The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism, (12), 97-104. <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2020-12-09>

5. Dovgal O., Panova I. International trade liberalization in the context of the global trend towards ecologization. The Potential of Modern Science: collective monograph. Vol. 2. London: Sciecee Publishing, 2019. P. 45-56.

10.3. Законодавча база

1. Закон України про зовнішньоекономічну діяльність. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

2. Закон України про судову експертизу. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

3. Кодекс адміністративного судочинства України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

4. Конституція України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

6. Митний кодекс України. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

7. Податковий кодекс України. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>